

Hosszú életű aktív terület a Napon

A Meteor 1982/7. számában a Nap CM-eseménytérképében bemutatam egy foltot /illetve foltcsoportot/, ami úgy látszik, minden eddigi rekordot megdönt.

Megfigyeléseim szerint - teljesen kifejlett formájában - először 1982. február 2-án haladt át a CM-en. Ujabb áthaladásai március 1-2, március 28-29, április 25, május 22-23, június 18, július 15-16-án történtek.

Ez eddig hét fordulat. A foltcsoport alakja fordulatról fordulatra, sőt többnyire napról napra változott, de mind-ezideig a középpontjukat egy egyenessel lehetett a CM-eseménytérképen összekötni. Ez annyit jelent, hogy a folt kb. a 18-ik heliografikus szélességen maradt és így rotációs sebessége nagyjából megegyezett a Nap rotációjának Carrington féle rotációs sebességével. /Lásd: Kulin: A távcső világa, az 1975-ös kiadásban 160. oldal/.

A továbbiakban a folt, illetve az "igen aktív terület:VAA" közeledni kezdett a Nap egyenlítőjéhez és a differenciális rotációnak megfelelően rotációs sebessége megnőtt; a szinoptikus térképen tehát a folt balra húzódott, és "F" típusúvá alakult. Súlypontja az előző rotációhoz képest kb. 1,5 nappal előbb jelent meg.

A 9-ik rotáció ismét kis sebességnövekedést mutatott, a korábbi F típusú folt kétfelé vált, középen csak néhány, alig látható kis pórussal. A CM-en szeptember 6-án volt.

Arra lehetett számítani, hogy ha ez a sebességnövekedés megmarad, a következő fordulaton az AA a térkép bal szélét el fogja érni, vagy kissé túl is lépi.

Nem ez történt, a folt viselkedése eltért a várakozástól. Nem csupán azzal, hogy megérte a 10-ik fordulatot, hanem azal is, hogy súlypontjával szeptember 29-én, 23 nap /!/ múlva tért vissza a CM-ba. Így egyetlen rotáción belül kétszer volt látható, amint azt a mellékelt CM-eseménytérkép is mutatja.

Ismeretes, hogy a Nap rotációs sebessége kismértékben ingadozik. /Lásd: Hédervári Péter: Csillagunk a Nap, 186.old./
Ám ilyen nagy sebességre aligha volt példa. Olyannyira nem, hogy az ember hajlamos arra gondolni, hogy a 10-ik fordulatonál talán már nem is ugyanarról a foltról van szó. Azonban ennek több minden ellentmond.

Először is a szinoptikus térképen a szeptember 6-i folt alatt október 3-án várható foltnak semmi nyoma, mégpedig egy oly sok rotáción át fennmaradt óriás folt bajosan tűnik el egy rotáció alatt.

Másodszor, a szeptember 29-i foltnak semmi előzménye nincs az előző rotációnak a megfelelő helyén. Az azonosságot igazolja a folt változatlan magassága, és azonos jellege is.

Az ezt követő október 28-i folt viszont a "VAA" szokásos rotációs sebességű kései utódjának látszik, aminek a vezető foltsoport része a 24-25-i CM átmenettel már teljesen búcsút mondott. Ez tehát a februári foltsoport 11-ik fordulójában történt hattyúdalának tűnik, de persze a történetek után az sem lenne meglepő, ha az 1728-ik rotációnál megújult formában ismét találkozoznánk vele.

Ekkora változékonyság láttán felmerül az a gyanú is, hogy ennek a szivós életű AA-nak korábbi előzményei is voltak, csak nagyon eltérő alakjuk miatt első tekintetre nem lehetett felismerni, hogy ugyanarról az AA-ról van szó. Ám a heliografikus magasságuk és a rotáció kezdetétől való távolságuk azonosságukat igazolja. Ezek miatt ilyen előző AA-k voltak a CM-ban 1981. szeptember 16., október 14., november 2 és december 7-én, /1713-14-15-16-ik rotáció/ és csak az 1717-ik rotációban 1983. január 2-3-án van egy jó félnapi "sietés" a várt helyhez képest.

Ha ezeket is figyelembe vesszük, akkor már a 17-ik CM átmenetről van szó, ami valóban példátlan, és igazolja, hogy érdemes a foltnak nemcsak az alakját, hanem a pozícióját is folyamatosan megfigyelni.

A szerkesztő megjegyzése:

A cikkben említett szép megfigyeléssorozat több kérdést is felvet. Legelőször is azt, hogy mit nevezünk egy foltcsoportnak. Mint ismeretes, manapság már nem foltcsoportokról, hanem inkább aktív vidékekről beszélünk, egy aktív vidékben több foltcsoport is lehet. Bármilyen nagy, vagy hosszúéletű is egy foltcsoport, valamikor csak kifejlődik, és végül eltűnik, ez egy-két nap alatt is végbemehet. Különösen a kezdeti, és kisebb mértékben a végső fejlődési szakaszok igen gyorsak lehetnek. Az 1970-es évek nagy szenzációja, az 1972 augusztusi óriás foltcsoport pl. egy rotációval előbb még egyáltalán nem látszott. Ezért nem valószínű, hogy a 23 nap múlva visszatérő csoport azonos az előző rotációban észlelten. Ismert viszont az úgynevezett aktív hosszúságok létezése. Ezek a nagyobb területeken az átlagosnál gyakrabban keletkeznek foltcsoportok, és bár egy-egy csoport nem él különösen hosszú ideig, mégis az adott területen esetleg néhány évig is gyakrabban jelentkezik az aktivitás. A mostani esetben is valószínűleg erről van szó. Foltcsoportok azonosságára csak nagy pontosságú koordinátamérések alapján, a differenciális rotáció és a sajátmozgások figyelembevételével lehet következtetni.

ELADÓ

1 db Zeiss gyártm. új Montierung Ib parallaktikus tengelykereszt; beépített óragéppel, finom és durvamosztatással, osztottkörökkel, stb.

1 db Zeiss gyártm. 80/500 akromát foglalatban; neutrális szűrőscsoport: 4 mm-es, 16 mm-es és 25 mm-es Zeiss orthoszkópikus okulárok.

Cím: Jenei Péter, Almásfüzitő-2, Ady E. u. 3/3. 2932

A NAP CM ESEMÉNYTÉRKÉPE 1982. VII. 12- IX. 3° Aug.

